

RAPORTUL DE ACTIVITATE

al Centrului de Resurse
Juridice din Moldova

2021

IDENTITATE

Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) este o organizație neguvernamentală, nonprofit, independentă, neafiliată politic, care contribuie la consolidarea democrației și a statului de drept în Republica Moldova prin activități de cercetare, monitorizare și advocacy.

MISIUNE

CRJM promovează justiția independentă, eficientă și responsabilă, mecanisme anticorupție eficiente, respectarea drepturilor omului și un mediu prielnic pentru societatea civilă și democrație. În aceste domenii noi identificăm problemele cu impact sistemic, propunem soluții, le aducem pe agenda publică, reacționăm la abuzuri și mobilizăm parteneri pentru schimbări în bine.

VIZIUNE

Trăim într-o țară democratică și prosperă în care oamenii sunt liberi și responsabili, trăiesc în siguranță, au oportunități egale, sunt protejați de lege, au încredere în justiție și în viitor.

VALORI

CRJM crede în democrație, statul de drept, respectarea drepturilor omului și valorile unei societăți deschise.

PRINCIPII

CRJM se conduce de următoarele principii:

- Profesionalism și respect pentru etica profesională
- Integritate și transparență
- Abordare din perspectiva drepturilor omului
- Principiul egalității de gen
- Atitudine pro-activă și constructivă în schimbarea spre bine
- Colegialitate și abordare participativă în luarea deciziilor strategice
- Neafiliere politică
- Respectarea regulilor care să asigure un mediu sustenabil

CONSILIUL DE ADMINISTRARE AL CRJM

TATIANA RĂDUCANU, *Președintă*

ARCADIE BARBĂROȘIE

CORINA CEPOI

ELENA PROHNIȚCHI

VICTOR URSU/CRISTINA PERETEATCU

MEMBRII CRJM

ANDREI BRIGHIDIN

CORNELIU RUSNAC

CRISTINA MARTIN

ELENA LEȘAN

ION GUZUN

NADEJDA HRIPTIEVSCHI

PETER-VLAD IANUȘEVICI

RAISA BOTEZATU

SORINA MACRINICI

VERONICA MIHAILOV-MORARU

VLADISLAV GRIBINCEA

ANA REVENCO *s-a retras în iulie 2021*

NICOLAE ROȘCA *s-a retras în iulie 2021*

OCTAVIAN ȚÎCU *s-a retras în iulie 2021*

DONATORII CRJM ÎN 2021

Agenția Suedeză
pentru Dezvoltare
Internațională (SIDA)

Ambasada Statelor
Unite ale Americii
(INL)

Kingdom of the Netherlands

Ambasada
Regatului
Țărilor de Jos

Konrad-Adenauer-Stiftung
(KAS) Programul Statul de Drept
Europa de Sud-Est (RLP SEE)

Uniunea Europeană, reprezentată
de către Delegația Uniunii
Europene în Moldova

MESAJUL PREȘEDINTELUI

Activitatea Centrului de Resurse Juridice din Moldova în anul 2021 a fost marcată în principal de schimbarea în luna iulie a guvernării Republicii Moldova. Noul Guvern a venit cu o agendă ambițioasă de reforme în domeniul justiției și combaterii corupției, agendă care coincide în mare parte cu reformele promovate de CRJM. De asemenea, activitățile asociației au fost marcate de pandemie, majoritatea evenimentelor noastre fiind organizate prin teleconferință.

În domeniul justiției, noi am promovat modificarea Constituției, pentru a oferi o mai mare independență judecătorilor. Legea a fost votată de Parlament în septembrie 2021 și a intrat în vigoare pe 1 aprilie 2022. De asemenea, mai multe propuneri ale CRJM au fost incorporate în noua strategie de reformare a justiției adoptată de Parlament la sfârșitul anului. În noiembrie 2021, am reușit să organizăm a treia ediție a Forumului privind reformarea justiției și combaterea corupției. De asemenea, am analizat practicile privind selecția și promovarea procurorilor și am încercat să identificăm deficiențele sistemice care afectează o bună motivare a hotărârilor judecătorești în țară.

Pentru a spori integritatea în serviciul public, în toamna anului 2021, experții CRJM au contribuit la îmbunătățirea legislației privind declararea și verificarea averii funcționarilor publici. De asemenea, experții CRJM au fost implicați în elaborarea legislației privind evaluarea externă a membrilor CSM și CSP.

CRJM a continuat informarea și instruirea în domeniul drepturilor omului și eforturile de consolidare a societății civile în Republica Moldova. Am informat Consiliul Europei, ONU, Uniunea Europeană și alți parteneri de dezvoltare despre gradul de respectare a drepturilor omului în țară. De asemenea, am instruit judecătorii, procurorii și avocații în domeniul CEDO. În scopul sporirii nivelului educației în spirit democratic în rândul tinerilor, CRJM a desfășurat lecții publice în universități și a organizat școala s-a de democrație aplicată. De asemenea, am continuat eforturile de a consolida protecția apărătorilor drepturilor omului din țară.

2021 a fost al cincilea an în care a fost aplicat mecanismul desemnării procentuale. Noi am continuat promovarea acestuia și instruirea organizațiilor societății civile pentru a valorifica acest mecanism, și ulterior am analizat impactul acestuia. La începutul anului, critica mai multor organizații ale societății civile față de politicile problematice promovate de autorități a determinat atacuri dure ale guvernării menite să le discrediteze. Pentru a descuraja astfel de practici, CRJM, împreună cu alte organizații, a publicat un document despre aceste atacuri.

Acest an a fost și unul prin de provocări interne pentru organizație. Echipa CRJM s-a înnoit simțitor și sunt bucuroși de această schimbare. De asemenea, CRJM a trebuit să depună mai multe eforturi decât în anii precedenți pentru a-și diversifica sursele de finanțare odată cu finalizarea suportului instituțional multianual oferit de SIDA. Aceste lucruri s-au derulat în paralel cu elaborarea noii strategii a CRJM pentru anii 2022-2025.

Folosind această ocazie, vreau să mulțumesc încă o dată tuturor partenerilor și susținătorilor CRJM pentru buna colaborare și susținerea activităților noastre. De asemenea, sunt profund recunoscător și le mulțumesc membrilor Consiliului de Administrare al Asociației, membrilor Asociației și echipei CRJM pentru devotament, profesionalism și implicare.

Vladislav GRIBINCEA,
Președintele CRJM

JUSTIȚIA INDEPENDENTĂ, RESPONSABILĂ, INTEGRĂ ȘI EFICIENTĂ

Justiția independentă responsabilă și eficientă a fost un obiectiv strategic al CRJM de-a lungul anilor, pentru realizarea căruia s-au depus eforturi considerabile inclusiv în anul 2021. Echipa CRJM a depus toate eforturile pentru ca reforma justiției să se mențină pe agenda publică și [a formulat opinii](#) cu privire la principalele direcții de reformă din acest domeniu.

În urma alegerilor din iulie 2021, majoritatea parlamentară proeuropeană și-a propus o agendă ambițioasă în lupta cu corupția și schimbări profunde în justiție. Astfel, către sfârșitul anului 2021 Parlamentul a aprobat Strategia Națională pe Justiție pentru anii 2022-2025, care conține un program de măsuri menite să asigure independența și eficiența sistemului de justiție. O bună parte din acțiunile promovate de CRJM se regăsesc în noua strategie. Echipa noastră a continuat să aibă o implicare pro activă pentru promovarea schimbărilor radicale în justiție.

În 2021, CRJM a analizat cum este finanțată și cât de eficientă este [justiția din Republica Moldova](#), cum se motivează și cum poate fi îmbunătățită [motivarea hotărârilor judecătorești](#). Autoritățile, partenerii de dezvoltare și alte organizații ale societății civile au salutat recomandările formulate de experții noștri și s-au angajat să ajusteze cadrul legal în vederea înlăturării problemelor sistemice identificate de CRJM.

În septembrie 2021, Parlamentul a modificat prevederile constituționale cu privire la CSM și sistemul judecătoresc. Echipa CRJM s-a implicat plenar în elaborarea și promovarea acestor modificări.

În final, au fost acceptate propunerile CRJM cu privire la componența CSM, precum și reglementarea în Constituție a caracterului transparent și bazat pe merit a numirii și promovării judecătorilor.

Echipa CRJM a oferit o serie de recomandări cu privire la îmbunătățirea mecanismelor de alegere a membrilor CSM și CSP. [Expertiza juridică oferită de CRJM](#) în acest sens este rezultatul unui efort îndelungat de monitorizare a activității celor două instituții și de identificare a unor disfuncționalități existente. Principalele recomandări ale CRJM cu privire la alegerea membrilor CSM și transparența CSM au fost acceptate și au devenit lege. De asemenea, am analizat și [am prezentat public](#) modul în care are loc [promovarea procurorilor](#) în Republica Moldova și am venit cu o serie de recomandări pentru a îmbunătăți nivelul de transparență în activitatea procuraturii din Republica Moldova. Juriștii din echipa CRJM au prezentat activ [opinii juridice](#) cu privire la organizarea judecătorească, procuratură, sau Consiliul Superior al Magistraturii.

Pentru a promova integritatea și independența sistemului justiției, experții noștri au monitorizat și activitatea Autorității Naționale de Integritate și au analizat [controalele efectuate de aceasta](#), iar în baza concluziilor făcute pe baza exercițiilor de monitorizare și analiză, am oferit expertiză juridică pentru [îmbunătățirea legislației cu privire ANI](#). Echipa CRJM a fost activ implicată în procesul de ajustare a cadrului normativ în domeniul integrității, iar în versiunea finală a pachetului de legi se găsesc mai mult de 80% dintre recomandările făcute de către experții noștri. În scopul identificării lacunelor și deficiențelor din sistem, am monitorizat 12 dosare în care sunt anchetate cazuri de corupție la nivel înalt, inclusiv [dosarul deputatului Ilan Șor](#), dat în urmărire generală, dar și altele. Acestea au fost aduse în atenția publicului cu scopul de a pune presiune pe autoritățile responsabile de rezolvarea eficientă și corectă a acestor cazuri și pentru a reda încrederea cetățenilor în justiție.

Pentru a menține atenția comunității internaționale asupra celor mai importante aspecte de pe agenda luptei cu corupția am prezentat împreună cu alte organizații ale societății civile rapoarte alternative la GRECO și UPR privind [progresul autorităților naționale în combaterea corupției](#).

În anul 2021 autoritățile moldovenești s-au angajat în realizarea procesului ambițios de evaluare externă, iar experții noștri au prezentat autorităților [opinii juridice](#) cu privire la [conceptul de evaluare externă](#), au contribuit plenar la elaborarea cadrului normativ cu privire la pre-vetting și au oferit expertiza lor extinsă la acest subiect acumulată în urma mai multor schimburi de bune practici cu țările care au implementat procese similare, precum Ucraina sau Albania.

În luna noiembrie, în parteneriat cu Guvernul Republicii Moldova, a fost organizată cea de-a treia ediție a Forumului „[Reformarea Justiției și Combaterea Corupției](#)” și am [rezumat principalele discuții de la eveniment](#), care este principala platformă de dezbateri transparente și profesionale despre justiție dintre actorii din sectorul justiției, politicieni, societatea civilă și partenerii de dezvoltare. Evenimentul s-a regăsit pe lista celor mai importante platforme de discuție din domeniul Justiției și a fost apreciat de înalți oficiali și experți de talie națională și internațională.

CRJM a continuat să pună un accent deosebit pe educarea tinerei generații din justiție, astfel peste 150 de studenți și tineri profesioniști au participat la [lecții publice](#) privind integritatea, combaterea corupției și justiția, unde am avut drept vorbitori persoane cu reputație ireproșabilă, care au împărtășit aspecte practice din activitatea lor profesională. Pe lângă cele menționate, studenții de la facultățile de drept au avut ocazia să afle din prima sursă cum pot deveni avocați, judecători sau procurori. Pentru profesioniștii din justiției am organizat evenimente de tip închis cu discuții libere despre cele mai stringente probleme din justiției, unde au avut ocazia să facă un schimb de bune practici cu experți din țară și de peste hotare.

[Infograficul complet este disponibil aici](#)

RESPECTAREA DREPTURILOR OMULUI

Respectarea Drepturilor Omului a fost mereu unul dintre pilonii strategici ai CRJM. Acesta se referă în principal la respectarea Convenției Europene pentru Drepturile Omului și informarea publicului despre drepturile omului.

În ianuarie 2021, experții CRJM au elaborat [sinteza violărilor constatate de CtEDO în cauzele moldovenești](#) pentru al 11-lea an consecutiv și au prezentat principalele constatări în cadrul unei conferințe de presă. De asemenea, în 2021 am publicat un studiu privind [impactul inteligenței artificiale și tehnologiei asupra drepturilor omului](#).

Lansarea Notei Analitice „Republica Moldova la Curtea Europeană a Drepturilor Omului în 2020”, 26 ianuarie 2021

CRJM a continuat să informeze Consiliul Europei despre executarea de către Republica Moldova a hotărârilor CtEDO privind [condițiile de detenție](#), [combaterea torturii](#) și [expulzarea profesorilor turci](#), cu scopul de a menține atenția Consiliului Europei asupra celor mai stringente probleme și celor* mai mari carențe de pe agenda respectării drepturilor omului. Împreună cu alte organizații ale societății civile am depus la Consiliul ONU pentru Drepturile Omului patru comunicări privind respectarea drepturilor omului, starea societății civile din țară, justiția și combaterea corupției. De asemenea, echipa noastră a obținut în 2021 câștig de cauză la CtEDO în două dosare, [Falun Dafa și alții c. Moldovei](#) și [T.A. și alții c. Moldovei](#).

Instruirile pe tematică conexe drepturilor omului au rămas o prioritate pentru CRJM în anul 2021. Sporirea nivelului de informare a profesioniștilor din domeniu a fost asigurată prin [instruirea](#) a peste 30 de judecători, procurori și avocați despre garanțiile prevăzute de Art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. În 2021, CRJM a susținut Asociația Apriori în organizarea unei serii de instruiri pentru profesioniștii din Transnistria cu privire la aplicarea CtEDO. Pentru a spori nivelul de informare a publicului larg la acest subiect, am lansat o serie de nouă tutoriale video despre [ce este și cum funcționează CtEDO](#) unde juriștii CRJM au explicat pe înțelesul tuturor principalele aspecte ale procedurii CEDO și câteva drepturi.

PROMOVAREA UNUI MEDIU FAVORABIL PENTRU DEZVOLTAREA SOCIETĂȚII CIVILE ȘI A DEMOCRAȚIEI

Un alt obiectiv strategic al CRJM se referă la societatea civilă, și anume la crearea unui mediu favorabil pentru dezvoltarea acesteia, dar și a democrației.

În 2021, CRJM a fost una dintre cele mai active organizații din cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte (CALC), reacționând la problemele ce țineau de [reflectarea și organizarea alegerilor parlamentare din iulie 2021](#), transportarea ilegală a alegătorilor și crearea secțiilor de votare peste hotare.

Experții echipei CRJM au monitorizat și au publicat radiografia atacurilor împotriva OSC-urilor și împotriva apărătorilor drepturilor omului (ADO). Am început să monitorizăm mai multe cazuri și să oferim asistență legală ADO și am realizat o serie de instruiți menite să sporească capacitățile de monitorizare a acestor cazuri. Am oferit opinii juridice cu privire la [conceptul de lege cu privire la ADO](#) și am elaborat un ghid cu instrucțiuni de bază în caz de reținere.

Împreună cu alte OSC, și în 2021, CRJM a militat pentru transparența în procesele decizionale și a reacționat la diverse evenimente din spațiul public, precum [derapajele Procurorului General](#), am condamnat [șantajul energetic din partea Federației Ruse](#), am solicitat explicații publice privind [situația creată din cadrul Oficiului Avocatului Poporului](#) și am înaintat noii guvernări [peste 200 de propuneri](#) pentru planul de acțiuni a Guvernului.

CRJM a continuat să promoveze sustenabilitatea financiară a ONG-urilor și dezvoltarea acestora. A fost lansată o campanie de promovare a mecanismului de desemnare procentuală. [Peste 50 de organizații ale societății civile](#) au fost instruite privind atragerea fondurilor prin mecanismul 2%. A fost realizat raportul privind desemnarea procentuală în anul 2021.

În 2021 am organizat online [a cincea ediție a Școlii „Democrația Aplicată”](#), în cadrul căreia 24 de tineri au finalizat un program dedicat dezvoltării gândirii critice, activismului social și și-au aprofundat cunoștințele despre democrație. La școala de vară au fost traineri experți din Moldova și România.

Școala de Vară „Democrația Aplicată”, 16-21 august 2021

CRJM ÎN CIFRE

Studii și alte publicații

29
19

Evenimente publice

25
20

Apariții în mass-media

354
498

Urmăritori pe Twitter

442
338

Abonați la produsele CRJM

2023
1465

Aprecieri pe Facebook

9288
7581

► **SURSELE DE FINANȚARE CRJM ÎN ANUL 2021***

Agencia SUA pentru Dezvoltare Internațională USAID- contract de grant Nr AID-117-A-1600003 (USAID RoL)
Agencia Suedeză pentru Cooperare și Dezvoltare Internațională, contractul nr. 12136 (SIDA CORE)
US State Department – contractul de grant nr. SINLEC20GR3100 (INL2)
Embassy of the Netherlands, contract de grant nr. 4000004172/BKR-20-HR-12 \ (MATRA-HR)
International Center for Non-for-Profit Law \ contract de grant Netherlands.2020.LRCM.01(ICNL)
Delegația Uniunii Europene În Republica Moldova, Contract Nr. NEAR TS 202042 (EIDHR HRD)
Fundația Konrad Adenauer - Contract De Grant Nr. R90720000V (KAS/KAS2)
Eastern Partnership Civil Society Forum Secretariat
Încasări din vânzarea de mijloace fixe
Desemnare procentuală 2 %
Fondul de auto-finanțare al Asociației
Surse de finanțare USD
Surse de finanțare EUR
Surse de finanțare MDL
Total surse de finanțare, echivalent MDL

Total finanțare 2021 (încasată) în valoare de **9,789,306 MDL**, echivalentul a **553,644 USD**

Total ieșiri de fonduri 2021 (plăți) în valoare de **9,399,563 MDL**, echivalentul **531,601 USI**

Valuta	Pentru anul 2021		Cumulat la 31 decembrie 2021		Buget cumulat
	MDL	USD/EUR	MDL	USD/EUR	
USD	-	-	19,900,177	1,199,888	1,200,000
USD	4,860,467	278,008	10,818,508	619,746	625,000
USD	1,167,696	65,870	2,634,578	148,346	258,275
EUR	926,154	45,000	1,808,393	90,000	150,000
USD	109,846	6,205	266,081	15,375	15,375
EUR	2,150,835	102,630	2,150,835	102,630	400,000
EUR	490,889	23,328	490,889	23,328	42,687
EUR	42,155	2,000	42,155	2,000	-
MDL	18,750	-	-	-	-
MDL	4,800	-	-	-	-
MDL	17,714	-	-	-	-
	6,138,009	350,083			
	3,610,033	170,958			
	41,264				
	9,789,306				

* Rata oficială medie de schimb pentru anul 2021 – 17.6816 MDL/USD
* Extras din Raportul de audit al CRJM pentru anul 2020, întocmit de PriceWaterhouseCooper

► **BILANȚUL CRJM PENTRU ANUL 2021 (MDL)**

Nr. cpt.	ACTIV	Cod rd.	Sold la	
			Începutul perioadei de gestiune	Sfârșitul perioadei de gestiune
1	2	3	4	5
1	Active imobilizate			
	Imobilizări necorporale	010		44,532
	Imobilizări corporale în curs de execuție	020		
	Terenuri	030		
	Mijloace fixe	040	261,345	325,522
	Investiții financiare pe termen	050		
	Alte active imobilizate	060		
	Total active imobilizate (rd.010+rd.020+rd.030+rd.040+rd.050+rd.060)	070	261,345	370,054
2	Active circulante			
	Materiale	080		
	Obiecte de mică valoare și scurtă durată	090	64,079	60,680
	Producția în curs de execuție și produse	100		
	Creanțe comerciale și avansuri acordate	110	99,054	122,859
	Creanțe ale bugetului	120		884
	Creanțe ale personalului	130		
	Alte creanțe curente, din care	140	105,454	481,611
	Creanțe privind mijloacele cu destinație specială	141	105,454	481,611
	Numerar	150	3,355,179	3,801,781
	Investiții financiare curente	160	676,051	643,002
	Alte active circulante	170		
	Total active circulante (rd.080 + rd.090 + rd.100 + rd.110 + rd.120 + rd.130 + rd.140 + rd.150 + rd.160 + rd.170)	180	4,299,817	5,110,817
	Total active (rd.070 + rd.180)	190	4,561,162	5,480,871

	PASIV			
3	Capital propriu			
	Corecții ale rezultatelor anilor precedenți	200		
	Excedent net (deficit net) al perioadei de gestiune	210	34,733	30,655
	Aporturi inițiale ale fondatorilor	220		
	Fond de active imobilizate	230	261,345	370,054
	Fond de autofinanțare	240	1,691,437	1,742,215
	Alte fonduri	250		
	Total capital propriu (rd.200+rd.210+rd.220+rd.230+rd.240+rd.250)	260	1,987,515	2,142,924
4	Datorii pe termen lung			
	Finanțări și încasări cu destinație specială pe termen lung	270		
	Datorii financiare pe termen lung	280		
	Alte datorii pe termen lung	290		
	Total datorii pe termen lung (rd.270 + rd.280 + rd.290)	300		
5	Datorii curente			
	Finanțări și încasări cu destinație specială curente	310	2,295,820	2,799,645
	Datorii financiare curente	320		
	Datorii comerciale și avansuri primite	330	3,019	8,882
	Datorii față de personal	340		230
	Datorii privind asigurările sociale și medicale	350		
	Datorii față de buget	360		
	Venituri anticipate curente	370	169,354	191,554
	Alte datorii curente	380	105,454	337,636
	Total datorii curente (rd.310 + rd.320 + rd.330 + rd.340 + rd.350 + rd.360 + rd.370 + rd.380)	390	2,573,647	3,337,947
	Total pasive (rd.260 + rd.300 + rd.390)	400	4,561,162	5,480,871

► **SITUAȚIA DE VENITURI ȘI CHELTUIELI MDL****1 IANUARIE - 31 DECEMBRIE 2021**

Indicatori	Cod rd.	Perioada de gestiune	
		Precedentă (2020)	Curentă (2021)
1	2	3	4
Venituri aferente mijloacelor cu destinație specială	010	8,104,386	8,040,641
Cheltuieli aferente mijloacelor cu destinație specială	020	8,074,936	8,021,891
Excedent (deficit) aferent mijloacelor cu destinație specială (rd.010 – rd.020)	030	29,450	18,750
Alte venituri (cu excepția veniturilor din activitatea economică)	040	10,328	3,006
Alte cheltuieli (cu excepția cheltuielilor din activitatea economică)	050	10,328	3,006
Excedent (deficit) aferent altor activități (rd.040 – rd.050)	060	-	-
Venituri din activitatea economică	070	5,283	42,155
Cheltuieli din activitatea economică	080	-	30,250
Rezultatul: profit (pierdere) din activitatea economică (rd.070 – rd.080)	090	5,283	11,905
Cheltuieli privind impozitul pe venit	100		
Excedent net (deficit net) al perioadei de gestiune (rd.030+rd.060+rd.090–rd.100)	110	34,733	30,655

ECHIPA CRJM

VLADISLAV GRIBINCEA
Președinte

NADEJDA HRIPTIEVSCHI
Directoare de program

SORINA MACRINICI
Directoare de program

ILIE CHIRTOACĂ
Consilier juridic

DANIEL GOINIC
Consilier juridic

OXANA BRIGHIDIN
Consilieră juridică

VICTORIA MEREUȚĂ
Consilieră juridică

AURELIA CELAC
Manager financiar și contabil

DUMITRU JOMIR
Coordonator de comunicare

OLGA CORTAC
Directoare a serviciului administrativ

ALINA FRIMU
Asistent administrativ și financiar

DANIEL STANCIU
Specialist în comunicare

**CENTRUL DE RESURSE
JURIDICE DIN MOLDOVA**

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01

contact@crjm.org

www.crjm.org

[crjm.org](https://www.facebook.com/crjm.org)

[crjmolдова](https://twitter.com/crjmolдова)

